

L'AVENS

LITERARI ARTISTICH CIENTIFICH

REVISTA MENSUAL ILUSTRADA

Any 1890

L'AVENS

BOTERS, 16, LLIBRERÍA, BARCELONA

1890

INDEX

	<u>Páginas</u>		<u>Páginas</u>
ARTICLES			
ALMIRALL (Valentí). Experiments sociològichs de laboratori.	6, 45	MELLA (Ricart.). ¡Pobre mare! (trad.)	170
Conversa incoherent.	136	OLLER (Narcís). Agrors de l'art (escenas de taller.)	30
ARABIA Y SOLANAS (Ramon). V. Fastenrath.		PERÉS (Ramon D.). La mort del amich.. . . .	42
BOSCH DE LA TRINXERÍA (Carles) Pesqueras y casseras.	202	Al autor de «Margaridó».	139
BRUNET Y BELLET (Joseph). Caldetas.	177	PONS Y MASSAVEU (Joan). Los esquellots del Sidro.	104
Quatre paraulas sobre una fulla del joch de cartas.	253	PUIGGARÍ (Joseph). Joch de nayps catalá del sigle XV.	230
CANIBELL (E). La rutina del catalá escrit. 156, 187		ROCA (J. Narcís). Lo principal dret catalá.	245, 275
CASAS Y CARBÓ (Joaquim). Ab, amb quina forma deu adoptar lo catalá literari? (Est. sobre la lleng. catal. ^a)	222	RODRIGUEZ D'ALCÁNTARA (M.). Carlos G. Vidiella.	154
Els monosillabs átones no poden dur signe d'accent. (Id. id. id.).	249	ROSNY (J. H.) Lo bassal (trad.).	10
La consonant gutural final. La Ç, <i>ce trencada</i> . (Id. id. id.)	282	ROUMIEUX (Lluis). Discurs pronunciat en lo Centre Catalá.	69
COROLEU (Joseph). L'Arxiu de la Corona d'Aragó.	56	ROURE (Conrat). ¡Qui ho havia de dir!	127
CORTADA (A). Apropòsit del Otello, de Verdi.	279	Gonzalo Serraclara.	207
GIRBAL (Enrich C). La arquilla arabiga de la Seu de Girona.	242	RUBIÓ Y ORS (Joaquim). Excm. Sr. Dr. D. Joan Fas- tenrath.	98
GOMIS (Cels). Lo minayre.	65	RUSIÑOL (Santiago). L'home de l'Orga, (monó- lech.).	269
GUARDIA (J. M.) Una carta.. . . .	133	TAMBURINI (J. M.). Joaquim Vayreda.	75
MASSÓ TORRENTS (J). Lluís Lopez Oms.	36	TORROJA (Bernat). Casa del Consell municipal de Reus.	80
Lo Museu Plantin-Moretus de Amberes.	122	VILANOVA (Emili). Confidencias.. . . .	2
En Po (croquis pirinaychs).	184	IXART (Joseph). Angel Guimerá.	26
Una visita al senyor C. Bosch de la Trinxería.	218		

	<u>Páginas</u>		<u>Páginas</u>
POESIA		BIBLIOGRAFIA	
AGUILÓ (Marian).		<i>Aulestia</i> . Historia de Catalu. ^a .	150
Convalescensa.	142	<i>Balari</i> . Poesía fósil.	287
BARTRINA (Francisco).		<i>Bassegoda</i> (F.) Catedral de Ger. ^a	21
Pels morts.	15	<i>Bofarull</i> (C.) Inventario Secc.	
BASSEGODA (Ramon E).		Arqueològica.	94
Quadret.	263	<i>Bofarull</i> (F.) Códices Expositi-	
BURNS (Robert).		ción Universal.	95
A un petó (trad.)	15	<i>Bofarull</i> (M.) Merino de Zarag. ^a	22
FASTENRATH (Joan).		<i>Bosch de la T.</i> De ma cullita.	150
A ma germana la poetisa Ana		<i>Botet y Giró</i> . Condes beneficia-	
Forstenheim, morta abans		rios.	118
d'hora (trad. de R. A. y S.)	115	<i>Brañas</i> . El Regionalismo.	95
FRANQUET Y SERRA (Joseph).		<i>Briz</i> . Cap de Ferro.	20
Lo brot d'aufàbraga.	284	<i>Id.</i> Llibre dels Angels.. . . .	52
GUANYABENS (E).		<i>Bulbena</i> . D. Quixot.	267
*	212	<i>Carreras</i> . Castells de Montserrat	197
LOPEZ OMS (Lluís).		<i>Coroleu</i> . Documents històrics.	21
L'amich del malalt.	39	<i>Fastenrath</i> . Catalanische Trou-	
De la fossa al sol.	40	badoure.	117
MASSÓ TORRENTS (J.).		<i>Guardia</i> . Bernat Metge.	50
Nota de viatge.	196	<i>Mestres</i> . Margaridó.	94
MESTRES (Apeles).		<i>Monsalvatge</i> . Besalú.	287
A la bona memoria de mon		<i>Osona</i> . Guia costa ponent Barc. ^a	176
estimat amich Lluís Lopez		<i>Pin y Soler</i> . Niobe.	93
Oms.	41	<i>Puiggari</i> . Indumentaria Esp. ^a .	266
Margaridó (cant quart).	88	<i>Reig</i> . Monografías de Catalu. ^a .	151
La Bellesa (frag. d'un poema		<i>Romagueras</i> . Sardanas.	197
inédit.).	174	<i>Sampere</i> . Rodalía de Corbera.	240
MOLINÉ Y BRASÉS (E.)		<i>Segarra</i> . Discurso Academia de	
La mort.	211	Buenas Letras.	151
RAHOLA (Frederich).		<i>Toda</i> . Bibliografía de Cerdeña.	213
L'emigrant.	192	<i>Verdaguer</i> . Nazareth.. . . .	22
ROUMIEUX (Lluís).		<i>Id.</i> Cántichs.. . . .	52
Canto, Roumiex! (provensal)	70	<i>Vilardaga</i> . Historia de Berga.. . . .	197
Cants populars de Suecia.	141	<i>Viñeta Bellaserra</i> . Argentona.	198
TEATRE CATALÁ		<i>Ixart</i> . El año pasado.	151
<i>Guimerá</i> . Rey y monjo.. . . .	49	Asoc. Liter. de Gerona. Certá-	
<i>Id.</i> La Boja.	265	men 1889.	197
<i>Gumá</i> . Ni la teva ni la meva.	286	Calendari Guia de Banyolas.	213
<i>Maluquer</i> . Lo comte de Pallars.	265	Jochs Florals de 1890.	176
<i>Moragas</i> . La Vocació.	286	Vida de S. Anthiogo.. . . .	267
<i>Pin y Soler</i> . Sogra y Nora.	237	Llibres catalans ó referents á	
<i>Roure</i> . Lo Castell y la Masía.	236	Catalunya.	22, 52
		REDACCIÓ	
		La nostra tasca.	16
		Als literats y á la premsa catal. ^a	216
		Bellas Arts.	17, 239
		Novas.	24, 56,
			72, 96, 119, 152, 176, 198, 214, 268.

SEGONA ÈPOCA. ANY II.—NÚM. I.

BARCELONA, 31 DE JANER, 1890

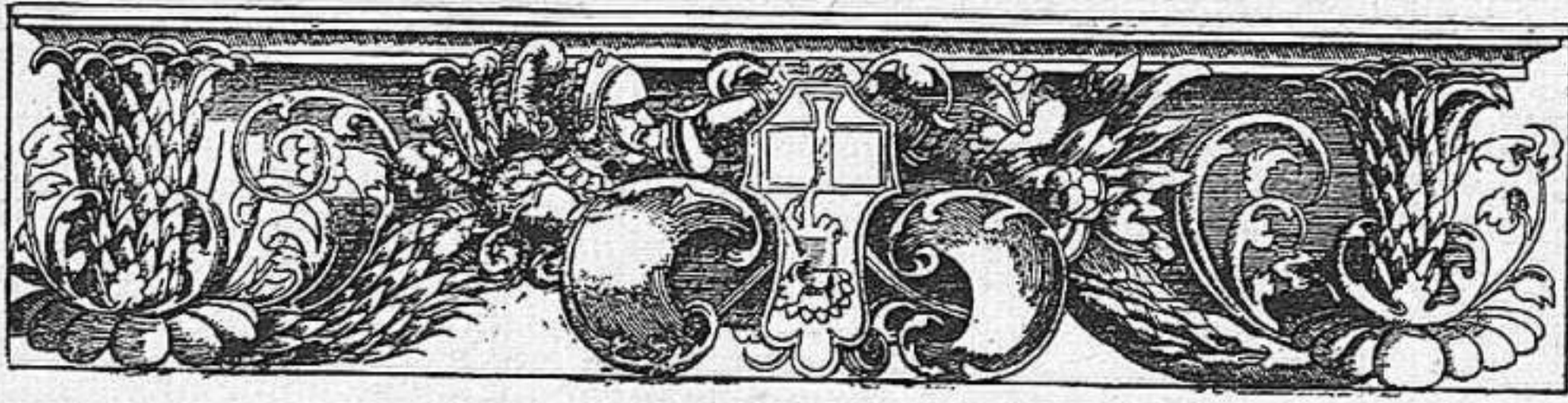
L'AVENÇ

LITERARI * ARTISTICH * CIENTIFICH

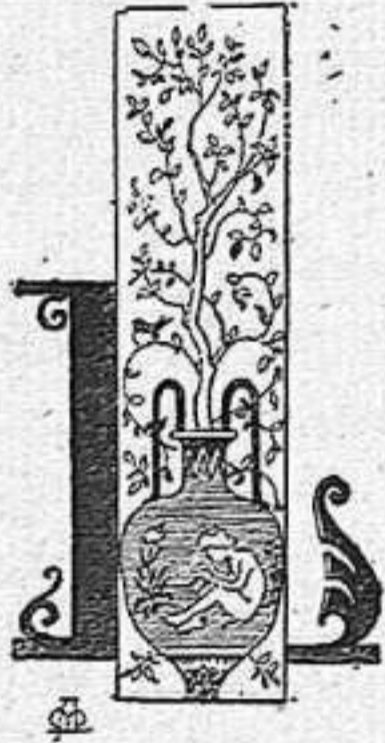
REVISTA MENSUAL IL-LUSTRADA

EMILI VILANOVA

CONFIDENCIAS

o Director de L'AVENS me va demanar lo meu retrato per publicarlo en son aristocràtich periódich.

—Ja'm fa favor vosté—li vaig dir;—peró hi tinch las meas repugnancias: miri qu'encara may me l'havía demanat ningú, ni cap currutaca, en aquell temps que un hom tenia coneixensas, ¿y ara vosté vol que surti ab aqueixos luxos d'home de crit, sino ab la vanitat de més de quatre tabernacles, que, posats en estampa en qualsevol setmanari, rodan per damunt de las taulas de fondas y tabernas, fets una desgracia, plens de tacas d'oli ó de sustancia de platillo?

No hi crech ab aixó dels retratos. Densá que una vegada'm vaig veure en un àlbum, fentme de pariona á l'altra plana una *criolla* qu'era 'l pasmo de la lletgesa. Al imaginar que cada cop que clohian lo llibre aquell nas xato me venia á rebre en mitj de las galtes, durá una temporada que, al anarmen al llit, deya entre mí:—Tu aquí prou estarás be y tou y regalat entre coixins de ploma, sommier brandador y mosquitera tenue, de punt de trenyina, sense inquietuts, ni desvaris, ni pesadillas que neguiteigin ton descans..... ¡Y aquell pobre *jo*, abandonat, sol é inerm en l'àlbum, frech á frech ab aquella cara aixafada, com si l'haguéssen passat pe'ls cilindros, ab lo perill que algun día, ó potser en las sossegadas horas de la nit, sos llabis de salxitjas, estrellin soptadament alguna besada fogosa, de tret segur, damunt mateix de la representació exacta de la teva fesomia!

¡Quína por vaig tenir molts vespres de somiar mulata!

*
**

No es per fingida modestia que'm dolgui la seva proposta. ¡Fa tant temps que tinch tancat lo meu clixé á tota copial! ¿Qué se li endona al públich de fer coneixensa ab un tipo de bigoti y perilla que per tot arreu se'n trovan y passen y segueixen, y cap senyora se'l mira ni cap donzella li decanta'ls seus ulls? Los anys portan arnas y ningú'n fa cas d'aquestos

exemplars de l'època passada, que ja están en via d'arrugarse. ¿No li sembla ben enrahonada la meva determinació y aquest temor de eixir á fer lo tonto ara, ab lo meu retrato, quant no ho vaig fer, molt prudentment, allavors que m'encontrava de cara á la vida, ab la sanch jove, la color sanitosa, alegres los ulls y riallera la boca, ab humor sobrer per mí y per bestreuren als malincólíchs y apesarats?... Sí que ha retardat vosté ab lo seu prech, que estimo y agraeixo: ¡ve posta de sol y sento sovint remorejar en mos oídos la conmovedora oració del Angelus y en mon esperit la tristesa, l'anyorament inexplicable d'aquells días passats en la joventut y l'alegría!...

Y en semblanta situació, ¿quín cant vol que'ls hi dongui á vosté y'ls lectors, que además del retrato me demana apuntes biográfíchs? A ningú li agrada veure posats surruts ni escoltar plorámicas; jo'l primer, per instint, me'n aparto, y per instint també m'es poch simpática tota cara ferrenya ó massa grave, y cerco la quitxalleta, que sempre está alegre y venen y m'estiman y'ls hi rebrego suaument las galdas, los hi torso'l naset com aquell qui vol tombar la clau, y després de mil vituperis que'ls hi acoloreixen la cara, abaixo'l cap, los hi deixo estirar los cabells, me fan *nero-nero* ó m'estarrufan lo bigoti, y rihem de gust encara que alguna vegada m'hajan fet esgarrinxadas ab sas unglas finas y talladoras com llansetas de grua. Aquestos son los predilectes. Los que trobo pe'l carrer, á cayguda de má, á tots los hi volto suaument la rodoneta de sa cara grassona, y quedém amíchs. Als més petitets, que van á bras, apoyant lo cap viu y esparpillat sobre la espatlla de la dida, 'ls hi avanso posturas y rialletas que 'ls hi donan molta satisfacció, y sempre me las retornan ab augment d'alegría. La dida, ni'n sap res ni se'n adona que de tras cantó nos obsequiém d'aquest terme, ni de que'ns corresponguém ab tanta finesa las nostras amistats.

Si anés citant totas las meas relacions infantils, quina llista més escayenta presentaría, quinas fesomías més agraciadas y gososas los hi faría veure. Lo Jaume, un esgarradet, tan maco, ab uns ulls negres, grossos, plens de claror, en los que s'hi llegeix la tristesa de sa desgracia, y que sempre m'enterneix, sempre, encara que fem broma. No passa may per davant del magatzem sense guaytar; si no m'hi veu, pregunta als miyons de casa: «¿Que no hi es éll?»; y si'm trova al llindal de la porta, m'allarga la maneta, nos las estrenyém sense dir rés, com pacte convingut ó com si haguésem de temps encaixat á *quart*. Encara que té la tieta que l'estima—lo pobrissó no ha conegut á sa mare—espera las meas caricias y se'n va content després que las hi he fetas. ¡Té vuyt anys; ves si se hi ha posat tendre á ser desgraciad!

Lo Rossendo, aquell dimoni seré, que li diu sa mare, també se'n guardaría de passar per davant de la meva porta sense allargarme la má y ferme un saludo plé de gravetat, que luego, aixís qu'entrem en conversa,

vull dir en caricias, ja torna á ser la criatura endiestrada y falaguera ab sos acudits y respostas plenas de agudesa.

En aquest temps, que fá tant fret, de bon matí, á un quart de vuyt, passa cada día una noyeta, xica, potser no més té sis anys, pobrement vestida, curiosa, pentinadeta, mona com una joguina, ab un bocinet de pá á la má.

—¿Y ahont vas tan matinera?—li vaig preguntar lo día que ferem coneixensa.

—A trevallar.

—¿Y de que fás?

—De modista.

—¿Quant guanyas?

—No rés.

—¿Y aqueix pá?

—Ay, ay, es l'esmorsar.

—¿Bé, que hi menjas més?

—No rés.

Tot aixó dit ab la rialleta á la boca, alegre, aixerida, ignoranta de si la seva sort es bona ó dolenta; però gosant eixa felicitat inmensa de la infantesa. Y casi bé cada dematí aquest angelet es un dels primers que'm dona lo bon día.

Algú potser ha trobat semiridícula aquesta cordialitat entre jo y las criaturas. Tant seval. Que Deu lo benehexi á aquest encarcarat. ¡Qué sab ell, sino més entent en negocis de *bolsa*, barrils de peix salat y coneix la moneda falsa!

* * *

Per parlar de mí, crech que casibé n' hi haurá prou, y'm temo que'l lector no n'hi trobi massa. Si esperan antecedents literaris, aviat estaré llest.

Quan i' Antonet Feliu y Codina publicá'l famós setmanari *La Barretina*, allí, gracias á la seva bona amistat, qu'encara dura, vaig comensar á escriure los meus primers articles de costums.

L'altre amich, en Conrat Roure, igualment plé de fina benevolensa y desitjós de animarme, acullí en lo popular setmanari «La Rambla,» que editava en López, los quadrets que tot sovint li enviaba. Gracias á aquests senyors, he anat escrivint, escrivint ¿y qué volían que fés? ¿Entrar en algun cassino, matricularme de demócrata, de tradicionalista ó de conservador?

Quan va sobrevenir la revolució del sexanta vuyt, un mos á la boca y no vaig dir rés. Poch estava la gent per llegir las senzillesas y cassos comuns que jo'ls podía relatar. Fins al any setanta cinch no vaig tornar á

sentir pruija d'escriure; y, efectivament, aquell any escriguí per los Jochs Florals tres quadrets: la «Gitanesca», «Los meus vehíns» y altre, que no me'n recordo ni del títol ni del assumpto. Tots tres varen tenir la deguda recompensa, y varen mereixer del Consistori la carbasseta més bufona d'entre las que varen repartir en tan suntuosa festa y ab tal motiu. Altres francesillas, també d'hortalissa, he anat rebent, totas ab benévola resignació; però si vaig sentir la punyida dolorosa, va ser quan me vingué d'un crítich de molt empenyo y major crédit, que va dir á la gent, no á mi, al publicar jo lo meu primer llibre, que no en tots los quadros s'hi sentia aquella flayre de patxolí ó de bergamota, que tan agradosa y rebedora es pe'ls olfatos ensenyorits. Deu li perdó la ofensa, que á mi ja no me amarga. ¡Que diantre han de sentir á patxolí los meus articles, si no més hi tractan menestrals y gent pobre, que si fán olor, es de netedat de bogada! ¡Pobre gent, ja'n tenen prou de anar curiosos! ¿per qué perfumerías y drogas al damunt? Si en Monlau ja ho va dir parlant del aseó de la persona: *El que huele bien, huele mal.*

Ventura que no'm mancan amichs y bons, entre ells lo nostre mestre Don Marian Aguiló, Mossen Jacinto Verdaguer, l'Angel Guimerá..... ja veuhen que cito Reys y Papas de la literatura Catalana, y'm van dir: «No't desconsolis; escriu y no t'hi enfondis ab essencias olorosas.» En Joan Sardá, que l'estimo tant com ell m'estima, va fer luego una crítica del llibre que'm va tornar á obrir las potencias. Y l'Antoni Aulestia, quan me corretgía'ls articles, no m'haguera dit: «Noy, mira que vas errat de camí:» Aixó no es prou virtuós. Ell que es tan polit y tan honest y tan amich meu, may me va dir rés. ¿Y en Carles Pirozzini, y en Riera y Bertran, y Pepe Ixart y en Bassegodeta, s'hagueran dignat llegir impuresas de mala sentida davant d'aqueixas reunions ahont hi havia la flor de las nostras hermosuras y las reynas proclamadas per sa virtut y gentilesa?....

Prou, que la rahó es meva, y de *cuyas resultas* he escrit sis llibres més.

Enric Tamarit

EXPERIMENTS SOCIOLÒGICHS DE LABORATORI

RARÍSSIMAS vegadas s' haurá presentat una ocassió tan propicia pera ferne, com la que vam tenir los que formárem la Junta de la Casa de Caritat, desde l'any 1871 al 1875.

De fet eram independents en la direcció y administració. La Diputació provincial, de la que dependíam de dret, tenia prou altres mals de cap pera no ocupar-se de la Casa, y nosaltres prou caràcter y prou influencia pera no admetre tutelas ni intrusions de cap especie en la gestió de càrrechs gratuits y honorífichs. Lo que firma, además, com á Director ó President, tenia tota la confiança de sos companys de Junta, y pogué obrar sempre ab completa llibertat. No es, donchs, extrany que reunís un bon número de observacions, y algunas d'aquestas son las que tracto de reunir baix lo títol que he posat al present article.

*
*
*

Abans de tot, donguém un cop d'ull al Establiment que vá servirnos de laboratori. Es un veritable Estat en miniatura. Entre las duas mil personas que viuhén en sos edificis, hi ha de tot: homes y donas, vells y criaturas, sans y malalts. Hi ha uns vuitanta empleats ó dependents, de condicions tant distintas, que van desde'ls servidors dels cotxos dels morts, fins á las Germanas de la Caritat y Mestres d'escola. Pera que res hi falti, entre los acullits hi ha també una certa aristocracia, formada per una sexantena de distingits, homes y donas, que disfrutan de millor tracte, á cambi d'una petita pensió que pagan, ó dels serveys que fan á la Casa.

La diferencia capital entre tal conjunt y un petit Estat, es que allí no existeix la familia propiament dita. Los pochs que no son solters ó viudos, viuhén com célibes, al menys en llurs relacions ab l'Establiment.

Lo govern de la Casa es exercit per la Junta, com poder legislatiu, y per lo Director ó President, com autoritat executiva. La hisenda, en lo

nostre temps, disposava de lo suficient pera marxar ab desembrás, podentse ben bé satisfer las necessitats de la Casa.

*
*
*

Al comensar lo nostre govern, la Casa de Caritat no havia pas sortit encara de lo que podríam dirne «l'antich régimen», puig que ab tot y durant dos anys havia sigut dirigida per una Junta filla de la revolució del any 1869, no s'havia pas fet en l'Establiment la transformació radical. Los dos anys d'aquella Junta poden considerarse, tot lo més, com lo període de tranzició.

Gracias á tal estat, lo primer experiment que poguerem fer fou lo del establiment sobtat de la llibertat, observant sos efectes.

Desde'l día mateix de la nostra entrada, tot l'aspecte del Establiment va canviar. Las portas, que havían estat sempre quasi herméticament tancadas, van obrirse de bat á bat, y tots los que podían anar sols sortían y entravan quan los hi acomodava, mentres no tenían feyna precisa dintre. Los drets de petició, de queixa y de apelació van reconeixer á tots los acullits, y tots van utilisarlos fins ab voluptuositat. Los aprenents que várem anar colocalant en establiments y obradors particulars, anavan y tornavan sols de la feyna. Al arribar á la festa, podían disposar del día ab entera llibertat, y lo mateix se permetía als altres noys un poch granats y de regular conducta que ho demanavan. Las entremaliaduras propias de la edat, que fins llavors havían sigut consideradas faltas graves y com tals castigadas, si no eran obertament permesas, eran toleradas. Per l'istil anava tot lo demés, puig que'ns havíam proposat establir un régimen tan lliure com permetía la naturalesa de la Casa.

Un cambi tan radical en lo modo de ser de una colectivitat, no vá produhir, ni en sos principis, cap mal resultat de trascendencia. Durant los primers días, hi hagué en los patis y salas un soroll que aixordava. Com si'ls acullits haguessin patit fam de llibertat y d'expansió, al trobarse lliures de las lligaduras que'ls oprimían, s'esbravavan cridant y fent gatzara.

Y lo més notable era que tot aquell soroll no tenía cap causa aparent. Si un s'atansava als rotllos d'ahont sortía, notava que en ells no hi passava res de particular, ni s'hi deya ni s'hi feya cap cosa que pogués promóuel. Un observador superficial que hágués entrat als patis á l'hora de jugar los noys, hauría dit que la Casa estava en plena rebelió y que'l seu estat normal era'l desordre.

Recordo que als quatre ó sis días de durar tals escenas, vaig arribar á duptar, tement que tal vegada havíam comés una errada. Confessaré que fins vá passarme per la imaginació lo tornar endarrera; pero per fortuna vaig saberme dominar, y no vaig errarla. Al cap d'una setmana, lo soroll

vá comensar á minvar, y en menos de duas tot havia entrat en situació normal. Lo régimen de llibertat produhí desde llavoras tots sos bons efectes y cap inconvenient de trascendencia.

Aquest experiment va arrelar en mí la convicció de que la llibertat sols se consolida en aquells pobles que no s'espantan del soroll que porta en sí lo cambi de régimen.

*
**

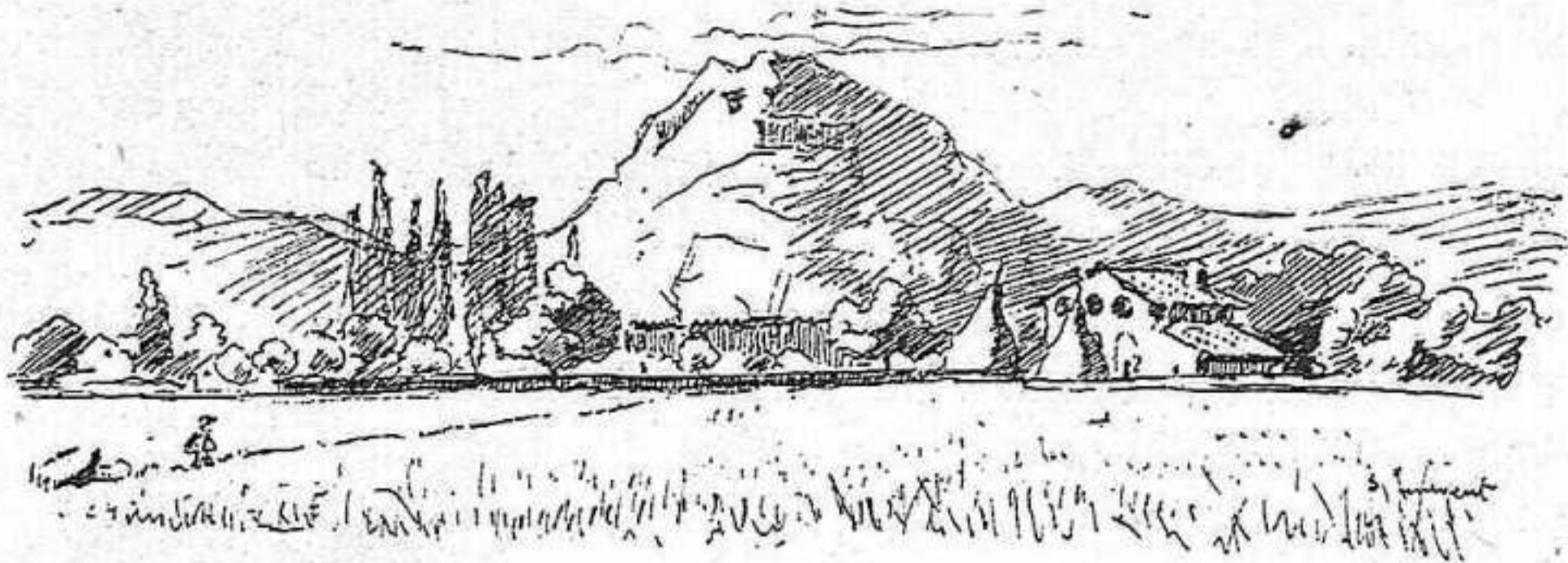
Mentres durava encara l'anterior experiment, vaig tenir ocasió d'observar la qualitat que principalment ha de tenir lo poder que regeix una colectivitat lliure. A tal poder li serveix més la forsa moral que la material, y ha de fer de manera d'adquirirla per tots los medis.

Un dematí van enviarme á buscar corrents. Duas dotzenas de jovenasos de vint anys, que per tolerancia de la Administració anterior seguían á la Casa menjant la sopa boba y viciantse engandulits, s'havían revoltat per qualsevol pretext, y després d'amenassar als empleats encarregats de la vigilancia, havían desacatat á un dels vocals de la Junta que's trobava á la Casa. Apoderats de la escala principal, estavan á punt de promoure un conflicte serio ab los municipals y polissóns, als quins s'havía demanat auxili, quant vaig arribar, enterat ja de lo que passava.

L'us de la forsa material contrariava lo sistema que'ns havíam proposat, y en aquells moments, que teníam damunt nostre los ulls de tot Barcelona, hauria sigut lo nostre descrédit. Debía dominar la situació per medi de la forsa moral, y com qu'encara no la tenía, no'm quedava altre recurs que improvisarla en un moment. Lo pas que vá ocorrem era atrebit, pero executantlo ab decisió, va dar-me un resultat completíssim.

Arribo al peu de l'escala, y després de demanar qué passava al principal dels empleats, pregunto que fan allí aquells municipals y polissóns, que no son forsas de la Casa. L'empleat, tot assorat, creyentme enfadat de debó, respón excusantse en la gravetat de la situació. Sens dar-me per convenent, lo declaro suspés del cárrech, y ordeno que's retirin totas las forsas, y observo tot seguit que tals ordres feyan lo seu efecte en los revoltosos. Retirats municipals y polissóns, mano sens perdre temps que's retirin tots los empleats de la Casa, ab llur jefe aparentment suspés al davant, y lo mateix va ser quedar sol, que ser amo de la situació. Tot seguit, desde'l peu de l'escala intimo als revoltats que llensin tot lo que tenen á las mans y baixin, y la major part d'ells, després de ronsejar, ab los caps acotxats, comensan á llensar ó amagar las ferramentas que portavan, y van baixant, mirantse de regull los uns als altres. Arribats á baix los primers, los ordeno formarse en ratlla, y dirigintme al cap de motí, que era lo únich que quedava al cim de l'escala, li dich:—«¡Baixa, ó farás que puji á buscarte!» No havia tingut temps de respondre, que era jo ja á dalt, al

LA BASSAL

I

MORÍA un dia de setembre. En la circumferencia del baix firmament, l'acumulació de núvols apagava'l resplandor de la celistia. Falsas lluhentors s'aixecavan de las terras amaradas; una boyra baixa enrotllava las branca dels arbres, y ab tot se presentá una faixa d'un to cirera en lo zenit.

Lo Vell acabá de segar las monjetas, fregá lentament sas eynas, y se las carregá á coll. Després, ab sa brusa d'un blau apagat, sense gorra, la cara terrosa, enfilá'l llarch del camí d'argila. A cada pas, s'ajupia y's tornava á adressar, la fals li tremolava, y sas amplas solas s'esfonzavan acompassadament en lo fangós camí.

Una iglesia plorá l'Angelus; la llum se torná trista y groguenca en los camps. Las masías s'anavan ennegrint, y en una d'ellas, la més opulenta, hi brillava una flama de color de coure groch, una llantia que ja estava á punt per la vetlla. Alguns gossos ronchs se responían en l'espai. Y lo Vell se'n anava malhumorat, avorrit, ab una ruda expressió en son front de rovell.

Al fugir las darreras cendras diurnas, arribá á una barraca. Era de senzilla paret de tapia, ab un teulat de llicorella, batents de roure, porta de roure, pero sense vidres, amargament exigua.

Un porxo plé de criptogramas avensava enfora y allí dessota hi tremolava un noyet de cinch anys. Tenía poch cabells, ulls fantasiosos, quasi de color de rosa, y cobria son pobre cos una samarreta violada. No's bellugava, s'havía lligat brins d'herba á sos peus nuhets.

Lo vell lo tragué de davant la porta, posá la clau al pany y's va entreveure una cambra de terra. Enfront de la llar una antiga cacerola, pels recon dos llits de fullas, una miserable taula, tres cadiras y un poch

de terrissa al costat d'una caixa. Lo que restava de llum perduda, s'extengué allí damunt d'una manera fúnebre.

—Entra—digué tot refunfunyant lo Vell.

Lo noy entrá ab un ayre de bestiola poruga. Allavors l'home tragué de la caixa un bocí de pá moreno y un diminut formatge; se'n quedá ell tres quartas parts, y doná al noy lo restant.

Y aquests dos sers menjaren, ab la porta oberta, que 'ls feya de llantia.

Al rebre la mirada del Vell, la criatura tremolava. Era una mirada maligna, fixa, qu'eixía d'una cara rancuniosa y bárbara, que li retreya'l pá y las mollas de formatge. S'hi entreveya la tosca tacanyeria. Sas dents, encara joves y bonas, mossegavan ab rabia'l pá moreno, y mossegava per revenja, porque'l Vell no haguera menjat tant si no hagués tingut de fer la racció pel noyet. Y lo pobret orfe, provant d'empetitirse, fugint de las clarors agonitzants de la porta, satisfeya sa ganeta sense gosar á mastegar sino á bocadetas petites, imperceptibles.

—¡No sabs lo que'm costas! ¡no ho sabs!—va dir lo Vell entre dents, fet una fera.

Lo noyet reculá ab terror; pará un instant de mossegar sa petita provisió, girant nerviosament sos ulls vermellenchs.

Y no obstant, eran parents, avi y net. L'home, á la mort del seu fill, esperava herencia. Però'ls acreeadors ho devoraren tot; y no havia heretat sino al noyet, una càrrega. Jornaler, havent fet un recó ab llargas y difícils economías, sa aspra sanch de pagés portá de cop avorrició á la criatura; y vingué l'angoixa, la sinistra desconfiansa, l'estar al aguayt, y una sorda y eterna rabia. Després de tants anys de may veures tip, no de pá de blat y formatge, sino de ségol polsós y ple de pallas; després de tants anys de furia, d'avaricia, de passió infinita que li feya desá quasi tot lo salari al forat secret, ¡vetaquí que li venía al damunt aquest ventrell malehit!

Desde'ls primers días, feu patir fam al pobrissó. Per desgracia, aquest petit sér, tret fora la porta cada matí, vagant d'ací d'allá, animalisat, que semblava un cabridet abandonat, un día va ser trobat pel metge, un malcarat analista, y l'avi tenía de compareixer y fou amenassat de presó si persistía la miseria del ignocent. De manera que calía alimentar aquella parásita boqueta. Per xo, ¡qué injusta la trobava'l Vell aquella petita existencia!

Somiant lliurarsen cada día, duas ó tres vegadas ho havia demanat al cel. Y Deu deixava vegetar l'obstacle. A cada apat, á la matinada, al vespre, lo cor del avi's sadollava de rabia. Naturalment que la idea de ferse justicia ell mateix, havia viatjat sovint per son cervell groller. Mes aixó era difícil. S'hauría de fer lluny, molt lluny de la casa, y ésser al treball com de costum.

La plena nit havia entrat, la porta oberta ja no illuminava. Lo noyet s'havia acostat silenciosament á son llit de fullas, y's comensava á sentir son delicat respir sincrónich. Lo vell s'estigué llevat més temps que de ordinari. Havia badallat duas ó tres vegadas en la foscor. S'aixecá per últim y se'n aná á la porta.

La lluna, anegada entre varios gruixos de boyra, se aixecá. Sobre'l negre malincólich s'hi manifestaren uns reflexos difosos, y fins á mesura que pujava'l disch amagat, sobrevingué una claror d'alba damunt los camps. La broma's desentrenyina, una corrent cálida venía d'Occident y algunas vermellors suravan en la sedosa concavitat. Y'l Vell s'ho mirava tot.

Somiava que al cap de pocas horas, d'aquest cel blanch, ne cauria una pluja forta, qu'esborraria tota petjada dels camins. Pera afermar aquesta idea, analisava instinctivament la configuració dels núvols, s'assegurava de la exacta direcció de la brisa, ensumava l'atmósfera. Sa antiga práctica, semi-animal y semi-humana, li assegurava un càlcul just.

En la hermosa vesprada, en la ideal lluminositat, los seus ulls erravan per l'espai, y sentia per intermitencias un sossegat sospir.

—Es lluny—murmurá.

Després, ab ayre de brusca resolució, onejantli'ls polsos, deixá la porta y se'n aná á las palpentas á sacsejar lleugerament l'espatlla del seu net adormit:

—¡Eh, eh, xiquet!

Sa veu era molt dolsa. Lo noy s'aixecá, tot astorat, ab sos ulls ben oberts en la grisenca nit, esperant novas torturas. Però l'avi hi tornava, quasi ab amor:

—¡Aixecat, xiquet, aixecat! Vindrás ab mí. ¡T'ensenyaré una cosa més hermosa! ¡Veurás! ¡Apa, depressa, xiquet!

Allavors la pobre criatura s'alsá dreta, espantada y més que meravellada de la tendra dolcesa del seu avi. Després, quant lo Vell hagué agafat una vella faixa de llana y ben tancat la porta, se posaren en camí entre la soletat nocturna. La pàlida nit era suau. Ab colors extranyes, però exquisits, lo vent variava continuament lo cel. Algunas fumeradas avensavan lentament, s'unían y s'escampavan; després, densos blochs, com de metall, negres espirals, castos ribets y grans cavitats blanques, covas de fadas al paradís; á voltas un espai uniforme, com onadas, d'un aspecte tranquil. Enlloch blavejava.

Unas cosas opacas que's colocavan com cortinatges en los extensos camps y en los arbres, possehían un llenguatge plé d'emoció; tots los masos estavan endormits, sense llum. Lo Vell donava delicadament la má al infantó; los molts camins absorvían la vibració dels passos, y ningú, ningú veyá passar llurs misteriosas siluetas. Lo noy, de cor esquerp, però afectuós, sentia un goig estrany que'l feya tremolar. Mirava de tant en

tant al seu avi, y apretava involuntariament sos dits. En la penombra y en mitj d'aquells camps cendrosos, li venía un d'aquells vagos pensaments de maravellas, com passa en los cervells humans més obscurs. Se trobava felís, en una encantadora poesia pueril, oblidantse tot seguit de la mala índole del avi.

Evitavan la proximitat dels masos, estimantse més fer marrada. No obstant, alguns gossos los descobrían perseguintlos á lladruchs entre l'imponent silenci. Alashoras lo vell s'estemordía, s'allunyava més, en plena campinya, y, per animar lo noyet á caminar, li deya:

—¡Veurás, veurás, quín bon esmorsar t'espera demá matí!

—¿Sí, avi?—deya'l bordegás, satisfet, oprimint al jayo ab l'inmens goig d'una tendresa que entrava per últim en sa pobra videta solitaria.

Caminavan sense cansarse. Se trobaren davant d'un bosquet; l'atravesaren. Lo corriol estava tot plé de biots, y l'aygua'ls esquitxava al ensopegar. Algunas bestias s'esferehiren d'ells, remorejant boscam endins; y'l noyet experimentava la sensació d'innombrables vidas escampadas, obría sa jove fantasía á las vagas ombres del fons del bosch, á las clarianas de las branquetas carbonosas, á las palpitations de las ombres, á la garladora remor del cim dels arbres. Cada volta qu'una branqueta li tocava la cara, lo Vell s'esferehía; y certas formas humanas dels arbres l'espantavan de debó. Allavoras, s'aturava, mirava, anava á palpar. Y en una d'aqueixas alertas, d'un boix feixuch, esborifat, eixí de sopte un sospir. Lo Vell erissat, estirat, de pedra, dilatava las ninas planas dels seus ulls. Però un cos negre'n sortí, ab duas alas com de cotó, áfonas—un mussol.

Tornaren á trobar camps, després una pendent rublerta de boixos, y en haventla baixada, á l'altra banda, los núvols que tapavan la lluna eran menys opachs y la campinya menys confosa.

Per fi, arribaren á un bassal d'aygua. Lo lloch era tot solitari, hi creixían alguns oms y canyas secas. Los sots d'aygua, que semblavan de seda grisa, alternavan ab las tristas algas, y las granotas se planyían ab uniformitat.

II

Allí, lo Vell s'aturá. Lo vent xiulava més depressa, nous vapors s'aixecavan del nocturn Occident, tots los gossos callavan en l'espai. Allavors, l'home's tragué poch á poch la faixa, y tot d'un plegat la enrotllá als braços de la criatura.

—¡No tingas por, xiquet; ja veurás!

Ab sos brassets empresonats, extranyat, l'infantó dirigí sos dolsos ulls al avi. Aquest, ab carinyosas paraulas, lo feu seguir. De cop, inclinantse á la vora del bassal, la cara grisa's torná de fera, y demunt las disminuïdas espatllas del noyet, hi forsaren duas mans formidables. Allavors,

comprento tot d'un cop, lo pobre xiquet flectá sos genolls, ab un punyiment de cervo vensut, mostrá son rostre pàlit d'angoixa, y rodolantli grosas llágrimas cara avall.

—¡Avi! ¡Oh, avi!

Lo Vell, de voluntat gracial, l'alsava enlayre, y'l noy, ab inmens esglay, se caragolava ab son avi, lo besava á l'etzar pera atendirlo ab sos llavis tremolosos.

—¡No hi fet rés, avi..... no hi fet rés!

Peró'l Vell ja tenia un peu entre las canyas, mentres que'l petit multiplicava sas caricias, passejava sa boqueta per la tosca brusa, dols y planyívol, y murmurava sílabas incoherents de súplica.

Per últim, l'home s'ajupí, enfonzá'l noy en l'aygua tenebrosa, y'ls membres se bellugavan terriblement y esclatavan bombollas entre la salivera de las algas. Una vegada, reaparegué'l cap lúgubre, ab escassos cabells, terrorífich, ab la cavitat de la boca negra. Lo vell tremolá de dents, ab un esclat de rabia capbussá'l cos, l'enfonzá més endins en lo llot, y'l retingué una estona, com s'aguanta un ratolí al fons d'un coci. Poch á poch, l'aygua s'encalmá, los membres s'inmovilisaren y las darreras bombollas pujaren á la superficie.

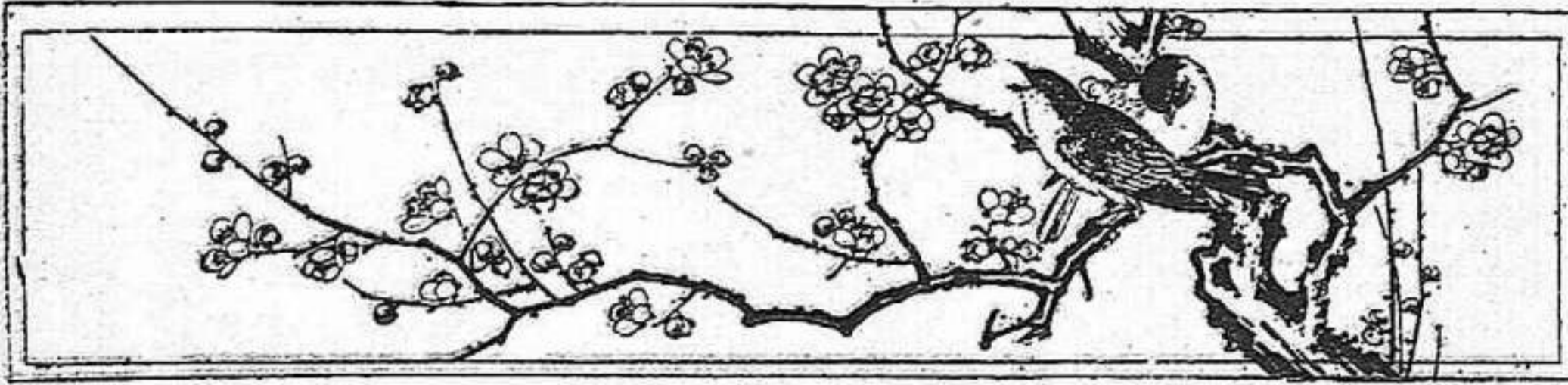
Peró'l vell, pera més certesa, restá encara alguns minuts ajupit, ab lo bras dret dintre'l fanch.

Los tristos sálzers y las pomeras roquetas continuavan llur nocturno; una inefable solemnitat reposava en lo fons de l'espai, y l'home al últim s'aixecá, tregué'l cadavre, li desfeu la faixa, y diabólich, content de sa feta, examinava'l seu net ab sa vista présbita, la cara blavosa, lo somriure adormit, closos los ulls en la pau eterna, tota la silueta que restava de la miserable criatura, que menjava massa pá de ségol á la barraca.

Mentrestant, per un esqueix dels núvols, tres estrelletas ho descobrían desde'l fons de lo Inconmensurable.

Traduhit de J. H. ROSNY.

PELS MORTS

Al cementiri del vilatge,
¡qué'n fá de temps que no hi he estat!
L'última volta que vaig serhi
era una vetlla de Tots-Sants.

L'ermitá vell, que fa anys que colga,
resava al Cristo de la Sanch;
tothom á chor li responia,
reullant la porta del fossar.

Finá'l Rosari y'ls Parenostres;
los llums s'anaren apagant.....
no més la llántia de las Ánimas
tota la nit hi va cremar.

Y á pler sortirem de l'ermita,
y'ns entornarem cap al Mas,
al toch de Morts de la campana,
entre las ombres de la vall.

F. BARTRINA

Á UN PETÓ

DEL POETA ESCOCÉS ROBERT BURNS

Segell humit d'afecte veritable,
nus estimat per amistats novellas,
tendra penyora de futura ditxa,
flor de neu del amor, petó de verge.

Silenci remorós, confessió muda,
motllo de la passió y joch d'infantesa,
tendresa de colom, concessió casta,
alba brillant de diada resplendent.

Trista alegría, acció del *adeu* últim
quan llabis apocats per sempre's deixan.
Com tu ho pots fer ab ta suau delicia,
¿quina veu may pot expressar l'efecte?

LA NOSTRA TASCA

Ab aquest número, entra L'AVENS en lo segón any desde sa reparició, y ab bona fe hem de confessar que no esperavam tan bona acullida per part del públich. Creyém que ha motivat aquesta acceptació lo carácter independent que distingeix nostra REVISTA, y lo haver pogut reunir, en lo que portém publicat, algunas firmas de las que més honran nostras lletras. Aquesta mateixa independència ab que fins avuy hem obrat, alabant lo que creyém digne d'elogi y reprobant lo que á nostre concepte es censurable, nos ha fet coneixer fins á quín punt se portan las petitesas y desavinensas desgraciadament en nostra terra. Però poch amichs de fer trascendir al públich lo que interiorment nos pertoca, ni de pagar ab la mateixa moneda, tant als que han format entorn de L'AVENS la conspiració del silenci, com als que han obrat ab descortesía y mala fe, seguirem ocupantnos imparcialment de tot lo que atanyi á Catalunya. Fins aquí declarém que nostra feyna ha estat manca: molts actes de certa importancia han tingut lloch, que per negligencia ó ignorancia no hem estudiat com se mereixían. Mes d'aquí endavant subsanarém tals defectes, gracias á un millor arreglo de redacció y al major espay de que podrém disposar.

LA REDACCIÓ.

BELLAS ARTS

EXPOSICIÓ DE CAP D'ANY A LA GALERÍA PARÉS

La visitárem no gayre ben disposats, á causa d'alguna revista publicada referent á la Exposició de ca'n Parés, y tal vegada aquest motiu obrá á nostres sentits despertantnos la benevolensa.

Al nostre veure, lo punt de mira del crítich ó del senzill anotador de periódich no ha de ser pas lo del catedrátich, sino lo del que mitjansa entre l'artista y lo públich, sense perjudici de usar la severitat quan aquesta pugja corretgir. Y entenem, consegüentment, deu aplicarse la crítica en relació, no á la importancia de una obra, sino á la del seu productor. Per exemple, á fi de ser breus, judicarem ab cruesa al artista acreditat, quan no estiga á la altura de la seva reputació; nos fixarem carinyosament en las obras dels jóvens que están al comensar la carrera, á quins l'entussiasme y la falta d'experiencia dispensa los naturals defectes. Y quan uns y altres presentin obras tan fluixas que ni's fan mereixedoras dels honors de la crítica, llavoras lo sentit comú aconsella no donalshi més importancia de la que tenen, y callant solzament, sos autors s'emportan cástich molt pitjor als remirats adjectius que estampan los diaris.

Y la Exposició d'enguany, mirada en conjunt, no reclama pas tanta severitat com s'ha dit, atenent que casi todas las firmas son de jóvens y molts de nom poch conegut.

¿Hi ha entre las obras del jovent algunas que revelin personalitat ó be mostrin condicions de mestre? Donchs si hi son, que es innegable, aquellas fan bona la Exposició, máxime quan en ella hi mancan la majoría de firmas de llarch crédito.

Nos ha portat á parlar aixís, veure que la crítica barcelonina, sempre complacent y murmuradora de paraulas y conceptes afalagadors, ha tingut en aquesta ocasió fel, y no escás, pel conjunt de la Exposició, atribuhint la ausencia de certs expositors á l'admissió d'alguns quadros de cap valor artístich, mentres es evident que si aquesta vegada no hi ha obras aparatosas y abundó de noms coneguts, los mateixos conceptes generals de crítica artística que hagués pogut meréixer qualsevol de los anys anteriors la Exposició anual de ca'n Parés, poden aplicarse també á la d'enguany.

Ara y sempre, en nostres días, las Exposicions de Bellas Arts solen ser una série més ó menos numerosa de obras en quinas lo pensament es lo secundari, la interpretació del natural lo tot. No acostuman á abundar las composicions plenas d'estudi, essent cas raro la derrerament celebrada á Madrid. Y se compren que aixís succeheixi: son molts los artistas, pochos los que tan com executin, pensin y observin, y menos son encara los que pensin be. Es lley de naturalesa.

Si disposessim d'espay, establiriam un paralel entre la actual Exposició de ca'n Parés, modesta y feta per un industrial, y la del Palau de Bellas Arts de la Exposició Universal barcelonina, de la que trayentne las grans telas, ja conegudas, procedentas de Madrid, Barcelona y algun altre lloch, y descontant un xich las pretensions d'una Exposició oficial á tot gasto, trovariam, si fa no fa, una exposició com

la modesta de ca'n Parés, un xich més en gran, es cert; pero no gayre més important per l'art en general, parlant en termes absoluts.

*
*
*

Com sempre, la majoria dels números del Catálech pertanyen á pinturas, poch ni hi ha de escultura, set ó vuyt entre dibuixos y lavats, y un no més de arquitectura. Lo pastel hi está representat per dos travalls, y la pintura imitant tapís per un de sol.

Vista la Exposició, ningú negará que s'enduen la palma los pintors Casas (Ramon), Baixeras y Llimona (J.).

Hi fan paper molt lluhit la major part dels paissos de'n Masriera (J.), quina delicadesa y distinció, al interpretar la Naturalesa, no té competidor en los que viuhen entre nosaltres. Los temas presentats al públich aquesta vegada, no son dels més temptadors ni dels que prestin recursos al artista, y no obstant resultan simpátichs, agradables com tots los d'ell. Lo que porta el n.º 56, que es un reconet al peu del Montserrat, fa sentir viu lo desitj de veure si un dia surt un artista de forsa alé y pinzell simpátich, que trega partit d'aquella bellesa natural, tan plástica per las siluetas y los claps de núvols y boyras baixas que sovint trencan, poetisantla, la aridesa del color d'aquells turons tan típichs.

Prop dels quadrets d'en Masriera, hi ha lo d'en Giménez Aranda, en lo n.º 35. La fama ustament conquistada per aquest artista en la darrera Exposició de París, feya esperar á molts una obra de sensació al concórrer á la Galeria Parés. Per los que tal sentían ha sigut una desilusió lo quadro d'en Giménez Aranda, per quant no es més que una figura, una senyoreta posada á la barana del terradet d'un edifici prop de la torre Eiffel, que li fa de fons junt ab varias construccions de la Exposició de París. Aquest fons, ple de coloraynas, ha desagradat y s'ha dit no sé qué, poch fundat.

Si de quadros com lo de la *Visita al Hospital* se'n poguessen produhir fácilment y sovint, está clar que'n Giménez Aranda també n'hauria enviat un aquí. Ha presentat un quadret de género tan frévol com se vulga, frévol com la inmensitat de telas que's pintan d'un cap d'any al altre, que tindrà los seus defectes; mes no está tan exempt de bonas qualitats pera créurel indigne del pinzell que n'es autor.

En Tamburini exposa varios quadros, entre 'ls que trobem recomenables la velleta catalana, senyalada ab lo n.º 115, y lo nen adormit, que porta lo n.º 118.

També son varias las telas ab figuras d'en Masriera (F.), treballadas ab aquell carinyo y ricament adornadas, á que es tan aficionat lo públich y que no sempre es del gust de la crítica.

Lo Sr. Armet presenta un paissatge, interior d'un bosch, d'entonació vigorosa, tan personal com tots los quadros del mateix artista y menos convencional que altras vegadas. La colocació, en las horas que l'hem vist nosaltres, no l'afavoria pas.

També fa bon paper una hora baixá ab una figura de pagesa portant gros feix, á primer terme, d'una entonació y massas tot agradable, firmat per lo senyor B. Galofre.

Lo fill del estingit D. Claudio té tres ó quatre quadrets, de nota obscura, sobresurtint, al nostre entendre, lo n.º 48, escena de carrer, purament barcelonina, en un día plujós de Carnaval; composició naturalíssima, plena de carácter y executada

ab consciencia. Nos ha semblat veure en lo Sr. Lorenzale (R.) un rumbo distint en la manera de pintar, á judicar per las obras de las darreras Exposicions á que l'hem vist concórrer.

Entre los demás dignes de mentar y dels que'ns ocuparíam especialment á dispo-sar de mes espay y temps, figuran: Vayreda, Marqués, per sa marina d'Amsterdam (n.º 76); Martí (Ricardo), per los núms. 77 y 78, dos quadros decoratius; D. Fer-nández, per sos recorts de Roma; J. Alarcón; Pinós, excedintse á tot lo que havia fet; Soler de las Casas, y Cuchy, per son pastel (n.º 11) valent y artístich á despit del material.

Pero los que en rigor mereixerían capitol exprés son, com havem dit al principi, en Casas, en Llimona y en Baixeras. Tots ells tenen més de una obra á ca'n Parés. Empro en Llimona en una sola ha concentrat tota la seva forsa d'observació y tot lo seu enginy d'artista, pintant las duas sentidas figuras de l'ofertori, senyaladas ab lo n.º 50. Representa aquest quadro molt d'atreviment, molta voluntat y molt d'es-tudi. D'entre'ls distints travalls que havem vist d'en Llimona, fets segurament ab lo propòsit de véncer dificultats ó treure partit d'assumptos considerats com poch estétichs, aquest deu ésser'l més difícil. Perque no aixís com aixís se pintan duas figuras en la penombra de l'iglesia, débilment iluminadas per la flama de duas can-delas, imprimint tant carácter á las figuras, que no cal demanar quin es lo títol del quadro, ab tot y no haberhi objectes secundaris que ho revelin, perque la disposició del treball no ho permet: son duas figuras, una joye ab mantellina blanca y una velleta de montanya, á mitj cos, omplint tota la tela; es un delicat fragment, un ben trobat detall de la vida pagesa, que deixa entendre tot lo que passa al voltant, y los sentiments de las figuras úniques que's veuen.

En Baixeras ha portat dos temas ben diferents: vida de mar y vida de montanya. Lo quadro fet á pagés porta la fetxa de dos anys distints, lo que'ns revela bon sentit en no precipitarse portant al públich travalls lleugers y poch meditats ó es-tudiats.

Un fort sentiment de naturalesa del país y dels tipos, sobresurten en aquella animada y lluminosa tela, senyalada ab lo n.º 8, escena grandiosa, tocada ab má d'artista y digne d'un mestre envellit en l'estudi. Lo n.º 9 es un tipo de nostre port, en son element, pintat com ja estem acostumats á veureho d'en Baixeras. Pot-ser en aquest quadro hi ha més fermesa que'n l'altre; pero també aquest es assumpto y modelo més habituals al autor.

D'en Ramon Casas recordem tres obras, una apuntació de fora, y dos quadros que per la llum y los detalls complementaris, podem suposar son executats en los darreras de casa'l pintor, y las figuras representan indubtablement individuos de la seva familia. Lo n.º 24 es un retrato, naturalista en lo més pur bon sentit. L'artista clar demostra sos propòsits: pintar la Naturalesa ajustant lo color y la línea fins á la última expressió, sense esforços, sense recursos de mal género. Y son ull es tan per-fecte y tan ben educat en la nova escola, que sas obras son una negació de la estética vella que'ns porta á l'art convencional, á un sentiment de bellesa fals. A la primera impresió volguerem créure que la fotografia hauría entrat com auxiliar de los dos quadros més importants del Sr. Casas; però després hem reflexionat que es tonteria pensarho, y fins si aixís fos creuríam al autor d'aquella justesa de entonació, capás de dominar lo dibuix en prespectiva y escorsos igual que ho fa ab lo color.

Aquesta tendencia naturalista en la pintura, temps ha ve iniciantse, y en ella se

distingeixen fortament en Rusñol, que es autor del paissatge n.º 93, y en Casas. ¡Tan-de-bo que l'un y l'altre se sostingan á bona altura é inclinín als de talent cap á las corrents modernas!

* * *

Entre'ls dibuixos, n'hi ha quatre lavats á la tinta xina, y figuran las temporadas del any. Son fets ab molta consciencia, espontanis y ben sentits. Los hem vist reproduhits per Angerer y pot estar content de la reproducció com del original son autor que ho es F. Urgellés.

Dos dibuixos de Marian Foix, de tipos barcelonins pel istil dels que publica á *L'Esquella*, revelan molta observació y bona má, trobantshi tan marcada, exagerada potser estaria més just, la falta d'elegancia en lo moviment dels nostres paisans, que ja resultan tipos veritat, empro matussers, com groixuts y faltats de bonas articulacions.

* * *

De la escultura creyem que no se'n pot dir res de particular; es secció reduhida y sense cap obra d'empresa ni de vol.

La única d'arquitectura, del Sr. Augé y Robert, hem vist elogiarla; mes lo nostre modo de sentir es aquest: estaré be'l treball; los càlculs de resistencia serán justos y sabis; será, si algú ho vol aixís, superior á la torre Eiffel en elevació y condicions técnicas; pero la prioritat de la gegantina obra de París treu tant de mérit á tot lo que puga ferse després d'ella en sentit igual—com en igual sentit es lo projecte del Sr. Augé—que may lo segon farà olvidar ni empetitirá lo primer.

BIBLIOGRAFIA

FRANCESCH PELAY BRIZ. CAP DE FERRO, *romans. Obra póstuma.* — Barcelona: estampa de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos. 1889.

Un vol. de 22×14 cm. y 348 págs., 5 ptas.

Briz fou un dels homes que més treballá per nostra literatura, y dels que menys profit ne tragué. Duya un amor immens á la pátria, que en tots sos llibres s'hi reflecta, y creya de bona fé ab un esdevenidor felís pera Catalunya. Envellit per desgracias, decepcions y una llarga malaltía, morí en edat de produhir bona cosa, després de molt temps de viure retret á tota expansió literaria.

Sos hereus han tingut la bona idea de donar á llum lo que deixá inédit, debutant per lo poema *Cap de Ferro*, publicat recentment en una edició desgraciadíssima, que fa pensar si l'il·lustre autor lo deixá sense donarhi'l darrer cop de má, ó be que s'ha procedit ab massa negligencia á la correcció de probas.

Lo poema es interessant á tot serho, y d'un interés creixent. Esculleix un héroe que, com Quintin Durward, se surt de tots los obstacles y esperonat per l'amor y la venjansa, d'una humil posició arriba á portar á cap gloriosas empresas, á plantar cara al rey y á ésser un dels primers senyors del regne.

Hi ha en lo poema bastant color d'època, y també color local, la major part desenrotllantse en l'alta montanya de Catalunya. Hi abundan incidents agradables, y molts personatjes son á voltas ben estudiats. Lo rey Pere *del Punyalet*, podrà semblarse poch al verdader personatge que's desprén del estudi de sos fets; pero es tal com lo volia'l Sr. Briz, obrant sempre bé, fins ab lo rey de Mallorca; com nos ho havia dit en més d'una amigable conversa en que no logravam avenirnos.

Si *Cap de Ferro* s'hagués publicat de l'any 1850 á 60, hauria sigut una obra mestra; ara, los temps han mudat, y temém que molts lectors no comprenen aquests héroes que tot ho encertan, que son tan valents com bons y que posseheixen totas las virtuts.

Lo Sr. Briz havia introduhit los estramps en nostra moderna literatura ab la obra d'empenta *La Orientada*; pero si Ausias March descuydava las assonancias en lo vers lliure, gayre bé may ho feya ab las consonancias, y no tenim present una sola vegada haver vist que acabés dos versos ab la mateixa paraula, com se veu massa sovint en *Cap de Ferro*, lo que'ns ajuda á créure que'l Sr. Briz no l'haguera donada per llesta. En quant al considerable número de versos dolents que's veuen en la edició, deuen tenir tota la culpa los correctors.

DOCUMENTS HISTÓRICS CATALANS DEL SIGLE XIV. *Colecció de cartas familiars corresponents als regnats de Pere del Punyalet y Johan I. Pemiada en los Jochs Florals de 1888, per JOSEPH COROLEU.*—Barcelona: imp. de «La Renaixensa», Xuclá, 13, baixos. 1889.

Un vol. de 27×17 cm. y 151 págs., 5 ptas.

Aquesta colecció's debía incloure en un dels tomos incomplets dels Jochs Florals de 1888; pero no dolga á ningú aquest excés de dispendi, pera poderse regalar ab aquesta enfilada de cartas familiars y entrar placentment en la vida íntima d'alguns de nostres sobirans. La idea del premi fou alashoras magnífica, y avuy ne tastem un fruyt suculent, sens que deixe de tenir alguna macadura; pero es petita y no val la pena d'esmentarla.

Asociación de Arquitectos de Cataluña. LA CATEDRAL DE GERONA. Apuntes para una monografía de este monumento, por D. JOAQUÍN BASSEGODA, leídos en la excursión verificada á dicha santa iglesia, por la Asociación, en 23 de Octubre de 1887.—Barcelona: tipografía de Fidel Giró. 1889.

Un fasc. de 26×18 cm. y 83 págs., ilustrat, 3 ptas.

De molt interés pera nostras arts son totas las monografías que ha anat publicant la Associació d'Arquitectes; pero cap té com aquesta un carácter d'estudi sério, fet ab gran acopia de datos y desenrotllat ab inteligencia no comuna.

La Catedral de Gerona es un dels monuments més importants pera la historia artística de Catalunya; no sols per contenir un dels millors exemplars de las més esplendentes èpocas de l'art catalá, com es l'hermós claustre románich, y com es la atrevida y ample nau ojival, una de las més esbeltas de nostra terra. Lo paper que han representat sempre'ls bisbes de Gerona en nostra historia, fá que sigan abundants los materials d'investigació pera l'estudi de tan notable monument. Los docu-

ments del curiós certámen d'arquitectes de 1417, que porta Villanueva y copia Edmond Street, son de una importancia gran pera l'estudi de nostra historia artística. Per tot aixó es lo monument que més ha sigut estudiat fora d'aquí, y entre notables monografias que d'ell s'han fet, pot ferse honrós esment de la del anomenat Street, en sa obra *Gothic Architecture in Spain*, y la de Francisco Schulcz.

La monografía del Sr. Bassegoda es un treball notable baix tots punts de vista; y L'AVENS se complau en poder senyalarla en aquest concepte á sos lectors.

EL REGISTRO DEL MERINO DE ZARAGOZA, *el caballero DON GIL TARÍN, 1291-1312*
Transcrito, anotado y acompañado de apuntes biográficos de la familia de Tarín,
por D. MANUEL DE BOFARULL Y DE SORTORIO, Jefe del Archivo de la Corona
de Aragón.—Zaragoza: imp. del Hospicio provincial. 1889.

Un vol. de 31×20 cm. y LIV-64 págs.

Forma part de la notable «Biblioteca de Escritores Aragoneses» que publica la Diputació de Zaragossa, quin profitós exemple no ha seguit cap corporació catalana. Lo present volúm, sobre de ser una obra de interés lingüístich, geográfich é indumentari; ha sigut anotat per nostre sabi amich D. Manuel Bofarull, á qui está encomanada la guarda del Arxiu de las glorias catalanas, ab tot lo compte, carinyo y trassa que s'endevina en totas las obras de aquest genre en que ell hi posa sa experta má.

Un dato que es de doldre no estiga continuat en aquest llibre, referent á Joan Gil Tarin quant encara no tenia'l cárrech de *Merino*. En Jaume'l *Conquistador* en sa crónica, párraf 504, diu que al fer compareixer devant seu á Zaragossa á D. Artal de Luna, per injuria que havia fet als habitants de Suera: *do Artal demanans que li donassem per raonador D. Joan Gil Tarin, e nos donam lo li, e començal pleyt entre ells e nos.*

Jesus infant. NAZARETH, per Mossen JACINTO VERDAGUER.—Barcelona: estampa de Fidel Giró. 1890.

Un vol. de 16×9 cm. y 98 págs., 1 pta.

Una nova flor mística del jardí poétich de nostre gran autor. *Nazareth* es la primera part de las tres que deu tenir *Jesus infant*. Las composicions que'l forman no poden respirar més tendresa ni més flayre divina. Mossen Cinto posseheix lo dó de fer los versos millor que'ls demés, y aixís s'escolan en sa lectura fácils, melosos y suaus. Fins á voltas sembla que jugui ab la rima, y en aquest preciós devocionari s'hi veuhen verdaders capritxos de forma, que un cop vensuts, resultan del tot simpátichs.

LLIBRES CATALANS Ó D'INTERÉS PERA CATALUNYA, PUBLICATS DURANT L'ANY PASSAT Y DELS QUE PER ALGÚN CONCEPTE NO S'HA DONAT COMPTE EN L'AVENS.

GEOGRAFÍA, HISTORIA, ARQUEOLOGÍA, BIOGRAFÍA.—Recuerdos de Cataluña. Notas y apuntes de viaje, por Benito Zurita Nieto, con un prólogo de D. Aureliano García Barrasa, director de La Crónica Mercantil.—Valladolid: Imp. y librería nac. y ext. de los Hijos de Rodríguez.—1889.

- Un fasc. de 20 X 13 cm. y 80 págs., 1 pta.
L'autor porta bona voluntat als catalans, segons se despren de la lectura d'aquest llibre, ben fet y sens pretensions.
- Geografia local de la vila de Sant Sadurní de Noya, escrita per Joseph Paradedá y Tapiola, mestre titular de la escola elemental de noys de la mateixa.—Sant Feliu de Llobregat: Imp. La Eléctrica, de Diví y Font, Carretera, 228, y Creus, 11.—1889.
- Un fasc. de 20 X 14 cm. y 12 págs.
- Memoria geográfich-estadística de la República Argentina, per D. Puigdollers y Maciá.—Barcelona: Imp. de La Renaixensa.—1889.
- Un fasc. de 24 X 16 cm. y 32 págs.—Trellall interessant dedicat á la Lliga de Catalunya.
- De los muchos sucesos dignos de memoria que han ocurrido en Barcelona y otros lugares de Cataluña, crónica escrita por Miguel Parets entre los años de 1626 á 1660.—Tomo II. Comprende desde el 23 de Julio de 1640 hasta los primeros días de Diciembre de dicho año.
- Vegis, per lo tomo I, L'AVENS, pág. 51, any passat.
- Besalú. Su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos, por D. Francisco Monsalvatje y Fossas.—Olot: Imp. Bonet.—1889.
- Notable monografía en publicació, que desgraciadament no s'ha posat á la venda.
- Memorias de un Menestral de Barcelona, 1792-1864, por José Coroleu.—Barcelona: Tip. de La Vanguardia, Barbará, 16 bis.—1888 [-9].
- Un vol. de 18 X 12 cm. y 510 págs., encuadernat.
- Molt interessant per la historia d'aquella época á Barcelona, de agradable lectura y de bon fons.
- El Ateneo Barcelonés. Bosquejo histórico de los actos realizados por esta sociedad desde la fundación del Ateneo Catalán en 1860 hasta el corriente año de 1889.—Públicase por acuerdo de la Junta directiva.—Barcelona: Imp. de Luis Tasso.—1889.
- Un fasc. de 21 X 14 cm. y 112 págs.
- La Ciudadela. Colección d'articles de Joseph Surribas Riera, ab un prólech de Maurici Fius y Palá.—Manresa: Imp. del Progrés, carrer Nou, 19.—1889 (Biblioteca Montanyesa).
- Un fasc. de 15 X 10 cm. y 60 págs., 0'50 pta.—Curiós.
- Juan Fabrè Oliver. Manuel de Cabanyes. Estudio biográfico. Artículos publicados en el Boletín de la Biblioteca-Museo Balaguer.—Villanueva y Geltrú: Tip. de J. L. Milá, Rambla Principal, 41.—1889.
- Un fasc. de 20 X 13 cm. y 24 págs., 0'50 pta.
- La Imagen y la Capilla de Ntra. Sra. de la Piedad, por Octavio de Carreras y Figaró. Memoria prem. en el Certámen literario-religioso celebrado en La Bisbal el 19 de Agosto de 1888.—La Bisbal: Imp. de E. Codolá, Arcos, 5.—1889.
- Un fasc. de 21 X 14 cm. y 44 págs., 0'50 pta.—Interessant.
- Lo Nou Códich civil, cartes d'un misser y cap de casa catalá, escrites al Mestre en Gay-Saber Mossen Jaume Collell, vuy Canonge de la Catedral de Vich. Estampades, los anys 1880 y 1881, en lo setmanari.... La Veu del Montserrat, ab motiu del Congrés Catalá de Jurisconsults y lo projecte d' un Códich civil espanyol. Per F. Xavier Calderó, Doctor en Jurisprudencia.—Nova edició.—

Vich: Estampa de Ramon Anglada.—1889.

Un vol. de 20 X 14 cm. y 168 págs., 2 ptas.

(Seguirá)

NOVAS

Nostre colega *El Olotense* s'ha tornat *L'Olotí*; lo felicitem d'haverse decidit á entrar de plé en la premsa catalanista.

En lo n.º 109 del propi periódich, hi llegim una curiosa noticia de la troballa de monedas á Olot, qu'endeviném ser deguda á la má de nostre bon amich é inteligent numismátich D. Joseph Saderra. Del escrit se desprén que la troballa consta de 17 pessas d'or (florins y mitjos florins dels reys d'Aragó Pere IV, Joan I y Martí); un centenar de plata (croats y mitjos croats dels reys Martí, Fernando I y Alfons V), y tres ó quatrecentas de velló (la major par de Jaume'l *Conquistador*, algunas de Jaume II, Pere III y Alfons III, y dos diners de Mogalona).

—La secció de Literatura del Ateneo Barcelonés ha tingut la bona idea de inaugurar una serie de conferencias sobre escriptors antichs catalans.

En la primera, son autor, D. Celestí Barallat y Falguera, tractá del poeta Joan Boschá, y ho feu tan bé, que será difícil, á nostre concepte, que cap altra hi arribi. Per de prompte, la que llegí'l Sr. Coroleu sobre Bernat Metge no fou tan notable de bon tros. Nos ocuparém de las successivas, y tenim lo bon desitj de que resultin una colecció d'estudis d'importancia.

—Lo Sr. Frederich Puig Samper ha comensat de poch una serie de conferencias sobre'l Dret catalá, endressadas al Centre Escolar Catalanista.

—Lo Consistori dels Jochs Florals ha publicat ja'l cartell pera'ls d'enguany. En la impossibilitat de reproduhirlo *in extenso*, y estant á la má de tothom lo poderlo llegir, sols farém constar que son notables y'ns plauría que donguessin lloch á bonas composicions los temas que proposa la Lliga de Catalunya, l'Associació d'Excursions Catalana y'l Centre Catalá Agrícola é Industrial de Vich.

—Lo fotógrafo Sr. Casas, de Sitjes, ha tret y té un bon assortit de vistas de dita pintoresca vila.

—NECROLOGÍA. Lo 28 de desembre passat, morí á Gracia D. Francisco Figueras, antich colaborador de *Un tros de paper* ab loseudónim «Sistachs», y autor dramátich.

Lo 5 de janer finá D. Pere de Rosselló, piputat provincial pel districte de Grannollers, propietari de *La Dinastia*.

Lo 8 de janer, D. Joseph M.ª Borrell, advocat de nota, que feu un brillant paper en lo *meeting* organísat per la Lliga de Catalunya en lo teatre de Novetats.

A Reus, lo 20 de desembre, lo secretari del Ajuntament d'aquella ciutat, D. Marian Fonts Fortuny, persona de rellevants qualitats y de mérits literaris.

En la propia ciutat finá'l 3 de janer D. Isidor Frías y Fontanillas, catedrátich del Institut de Reus, autor de varias obras pedagógicas y literarias, y de moltas poesias catalanas.

Ha mort á Girona D. Martí Sureda, arquitecte municipal, que dirigí'ls primers travalls del Monastir de Ripoll, quan la Comissió de Monuments estava encarregada de la restauració.

A Palmá de Mallorca, lo canonge D. Joseph Tarongí, hábil polemista é inspirat poeta en sa llengua materna; autor de la obra *Estado religioso y social de la isla de Mallorca*.

—ERRADA. En lo número passat ne'ns ne escapá una, deguda á una trasposició de paquets, que'ns dol de veras haver comés y que'ns apressurém á esmenar. En la pág. 209, la ratlla 16, que comensa *bé ó malament*, deu anar á continuació de la pág. 211, ratlla 27, que acaba *notes estaven*. Després de hont diu 158 págs. (pág. 209, ratlla 15), deu llegirse *Després l'autor ha deixat l'incógnit* (pág. 210, ratlla 11).